

REPORTS

ՀԱՂՈՐԴՈՒՄՆԵՐ

GABRIELLA ULUHOJYAN

A NEW DEVELOPMENT FOR ARMENIAN STUDIES IN ITALY: THE AMBROSIAN ACADEMY IN MILAN

Foreword

Cardinal and Archbishop of Milan, Federico Borromeo (1564–1631), hailed from a noble Lombardy family and was the cousin of Saint Carlo Borromeo, patron of Milan. Having gained a solid classical education at Pavia and Bologna, he went on to study theology, archaeology and Hebrew in Rome. As archbishop of Milan, he devotedly served the people of his parish during the plague of 1630, as mentioned in the novel *I Promessi Sposi* by Alessandro Manzoni. Nevertheless, Federico was, above all, a scholar and advocate of academic study, founding the Biblioteca Ambrosiana, or Ambrosian Library, in 1609 in Milan. He wanted the Library to do more than protect and preserve the enormous collection of handwritten codices and precious printed books gathered over the long years of preparation. He wanted it to become a dynamic centre of research into the tremendous legacy of Hebraism and Eastern Christianity. In addition to collating material, it was therefore necessary to engage experts in the languages of the texts in order to educate and prepare future scholars. In the case of Armenian, this role was first filled by Bartolomeo Abgaro from 1611–1612. Early fruits of Armenian studies in Milan were two books edited by Francesco Rivola and printed in the Ambrosian font: the Armenian grammar book, *Grammatica Armena*, in 1624 and the Latin-Armenian dictionary, the *Dizionario armeno-latino*, in 1621¹.

¹ *Baṛagirk' Hayoc' . Dictionarium Armenolatinum auspiciis Federici card. Borromaei archiepsc. Mediolani confectum, et editum, auctore Francisco Rivola ciue Mediolanensi. Mediolani, ex Typographia Collegij Ambrosiani, Anno M.DC.XXI. Grammaticae Armenae libri quattuor, auctore Francisco Rivola Canonico in Ecclesia Sancti Thomae Mediolani. Mediolani, ex Typographia Collegij Ambrosiani, Anno M.DC.XXI.*

2009, therefore, marked 400 years since the inauguration of the Ambrosian Library, among the most illustrious of its kind in Italy. Anniversaries should always be celebrated, and indeed sometimes they are; no matter how rich or elegant, however, they remain transitory occasions. In Milan, they chose to celebrate in a way that would endure, establishing an Academy within the Library devoted to Oriental Studies, among other areas, thus fulfilling Federico Borromeo's original dream.

The first articles of the Statute, promulgated in honour of the anniversary on March 20th 2008 and signed by the then Archbishop of Milan, Dionigi Carlo Tettamanzi, provide a clearer explanation on how the Academy is structured:

Art.1 – The Ambrosian Academy, instituted by Archbishop of Milan Dionigi Tettamanzi, has legal seat in the Venerable Ambrosian Library. It is a scientific organisation, operating within the manifold activities of the Venerable Ambrosian Library, governed by the regulations approved by Cardinal Carlo Maria Martini on 26th September 1998, working with the autonomy guaranteed by this very statute.

Art. 2 – The Ambrosian Academy is organised in Classes, i.e. autonomous fields of research, that can be subdivided in Sections, to be considered autonomous and with the same rights as the Classes. The Academy includes currently seven Classes: 1. Studies of the age of St. Charles Borromeo; 2. Ambrosian Studies; 3. Classical Studies; 4. Italianistics; 5. Slavistics; 6. Near Eastern Studies; 7. Far Eastern Studies... *omissis*

Art. 3 – The Ambrosian Academy promotes and coordinates research and publications in different cultural fields, helping to arouse broader interest in the scientific arena and to make the Venerable Ambrosian Library a place of mutual meeting and exchange for scholars of other academic institutions.

The 6th class, Near Eastern Studies, is composed of four sections: Arabic, Armenian, Hebrew and Syriac. Its scope is clearly articulated in Article 3 of the statute: to create a platform for discussion, including cross-discipline, between academics working in fields related to the history and culture of Near Eastern peoples from Late Antiquity to the present day. For now, at least, the Ancient Near East (the civilizations of Babylon, Egypt etc.) is not included in this section.

Organisation and activity

Prefect of the Library as well as President of the Academy is Monsignor Franco Buzzi. During the planning phase, the first directive boards were formed of a number of scholars closely associated with the Ambrosian Library and subsequently given the title of «academic». The directive boards are charged with selecting the areas of study year on year, as well as organising nomination proposals for new academics, chosen among Italian and foreign specialists. Every year for three days in the second week of November, the Academy celebrates the *Dies academicus*, inviting speakers who share their expert knowledge and skills and the results of their research on a theme decided in advance. One particularly interesting aspect of the triennial event is the common choice of theme for all four sections, promoting reciprocal exchange.

The *Dies* is open to the public and takes place in the conference room of the Ambrosian Library in the heart of Milan (10 Via Cantù). The event is participatory, and attendees may ask the speakers questions and request further elaboration.

Thus, over the last 6–7 years the Academy has developed a tradition of publicising the latest research on the cultural traditions of peoples who have shared a part of their history. If the Hebrew Section appears unusual in extending its focus of research to include the ancient biblical tradition, it is important to recognise that the Christian Armenian, Syriac and Arab cultures (inclusive of the Islamic period) are nonetheless linked in various ways to the cultural legacy of the Jewish world.

On an organisational level, the 6th class (Near Eastern Studies) is run by a directive board with representatives from each section, each elected for 5 years, along with the secretary and the director. At the time of its establishment, the director of the section was Professor Monsignor Gianantonio Borgonovo, succeeded in 2013 by Professor Monsignor Pier Francesco Fumagalli. The board, as already noted, is charged with formulating proposals for the nomination of new academics and for the themes of the following year's academic papers. These proposals are put forward for ratification at the general assembly, held yearly on the occasion of the *Dies*. After the approval of an academic board, the papers are collated and published in the series *Orientalia Ambrosiana*.

Whilst this paper aims to describe the activity of the Armenian section, in doing so we also reveal how the other sections are organised, thereby illustrating the mechanisms behind the Ambrosian Library - Academy's meritorious, new academic initiative.

From its beginnings to the present day (December 2015), the Armenian Studies section has welcomed the following academics, listed alphabetically:

Calzolari Valentina (Switzerland), Chookaszian Levon (Armenia), Cowe Peter (USA), de Lamberterie Charles (France), Finazzi Rosa Bianca (Italy), Gugerotti Claudio (Italy), Hovannisian Richard (USA), Kouymjian Dickran (USA/France), Sirinian Anna (Italy), Tamrazian Hrachia (Armenia), Uluhogian Gabriella (Italy), van Lint Theo (England), Weitenberg Josef Johannes *in memoriam* (Holland), Zekian Boghos Levon (Italy).

The *Dies Academicus* was held every year in the second week of November, featuring the following programmes and papers:

First *Dies* 8–10 November 2010. General theme: *Gli studi di Orientalistica in Ambrosiana in occasione del IV Centenario [Near Eastern Studies at the Ambrosian Academy on the occasion of its 4th centenary]*. Papers in chronological order: Gabriella Uluhogian, *Il manoscritto armeno nelle biblioteche italiane*; Levon Boghos Zekian, *La formazione del concetto di nazione/azg nella tradizione armena cristiana*; Rosa Bianca Finazzi, *Cinquant'anni di ricerche sulle traduzioni armena*.

Second *Dies* 7–9 November 2011. Theme: *La prima stampa armena [The first Armenian printed documents]*. Prolusion: Theo Maarten van Lint, *The Armenian Culture in the World Vision of Grigor Magistros Pahlawuni*. Papers: Anna Sirinian,

Il primo periodico armeno «Azdarar» (Madras 1794); Aldo Ferrari, Il libro armeno da Bitlis a San Pietroburgo; Benedetta Contin, L'editio princeps delle Definizioni e divisioni della filosofia di Davide l'Invincibile (Costantinopoli 1731).

Third Dies 12–14 November 2012. Theme: *L'età bagratide [The Bagratuni era]*. Papers: Riccardo Pane, *Dimensione solidale del peccato e sacrificio della parola in Gregorio di Narek*; Marco Bais, *Le relazioni tra Chiesa armena e Chiesa albana tra IX e XI secolo*.

Fourth Dies 11–13 November 2013. Theme: *Le sacre Scritture e loro interpretazioni [The sacred scriptures and their interpretation]*. Dickran Kouymjian, *Sources for the Iconography of the Life of Christ Cycle in Armenian Gospel Manuscripts and Early Printed Book*; Peter Cowe, *Rhetoric, Theology and Antiochene Exegesis in the Armenian Version of Lamentations*; Paolo Lucca, *Il testo armeno dell'antico testamento: problemi e tecniche editoriali*.

Fifth Dies 10–12 November 2014. General theme: *Bibbia e Corano: edizioni e ricezioni [Bible and Qu'ran: editions and reception]*. Papers: Paolo Lucca, *Le edizioni a stampa e le traduzioni della Bibbia armena*; Riccardo Pane, *Bibbia e liturgia nella Chiesa armena*; Peter Cowe, *The Textual Significance of the Armenian Palimpsest from Sinai and its Role in the Edition of the Armenian Bible*.

Sixth Dies 9–11 November 2015. Theme: *Temi e tendenze della storiografia armena antica e moderna [Themes and trends of ancient and modern Armenian historiography]*. Papers: Marco Bais, *L'immaginario del tempo nella storiografia armena antica*; Aldo Ferrari, *Modern Armenian historiography. Origine e sviluppi*; Richard Hovannisian, *Historiography of the Armenian Genocide: Advances and Challenges*; Raymond Kévorkian, *Historiographie du genocide des Arméniens: représentations politiques et études historiques*.

Already scheduled for 7–9 November 2016, the seventh *Dies* will have the following general theme: *Circolazione di testi e superamento delle barriere linguistiche e culturali [The circulation of texts and the overcoming of linguistic and cultural barriers]*

Publications

As mentioned above, many papers, sometimes reworked in the titles, are published in the series *Orientalia Ambrosiana*, of which four volumes have been issued. In his introduction to the first, founding director of the 6th class Professor Monsignor Gianantonio Borgonovo further clarified the objectives of the new Academy: *We are not limiting this endeavour to the cataloguing of the precious collection in our care, but rather setting our sights on a more creative and fruitful horizon, bringing together the best academics in the world to develop new research, further promoting and celebrating the legacy of the Ambrosian Library*.

Four volumes have been issued so far, the titles and contents of which are below:

1. *Gli studi orientalistici in Ambrosiana nella cornice del IV Centenario (1609-2009)* edited by Carmela Baffioni, Rosa Bianca Finazzi, Anna Passoni Dell'Acqua, Emidio Vergani, Bulzoni, Roma, 2012, pp. 125-143: Gabriella Uluhogian, *Il manoscritto armeno nelle biblioteche italiane*; pp. 144-170: Rosa Bianca Finazzi, *Cinquant'anni di ricerche sulle traduzioni armene*.

2. *Al-Ġazālī (1058-1111), La prima stampa armena, Yehūdāh Ha-Lēvī (1075-1141), La ricezione di Isacco di Ninive*, edited by Carmela Baffioni, Rosa Bianca Finazzi, Anna Passoni Dell'Acqua, Emidio Vergani, Bulzoni, Roma, 2013, pp. 101-119: Anna Sirinian, *Azdarar. Il primo priodico armeno*; pp. 121-131: Aldo Ferrari, *Una cultura policentrica. Il libro armeno da Bitlis a Pietroburgo [The Armenian book from Bitlis to St Petersburg]*; pp. 133-152: Benedetta Contin, *L'editio princeps delle Definizioni e Divisioni della filosofia di Davide l'Invincibile e il breve trattato Ogni male fa soffrire (Costantinopoli 1731)*.

3. *Storia e pensiero religioso nel Vicino Oriente. L'età Bagratide – Maimonide – Afraate*, edited by C. Baffioni, R.B. Finazzi, A. Passoni Dell'Acqua, E. Vergani, Bulzoni, Roma 2014, pp. 3-22: Theo Marten van Lint, *Prolusion La cultura armena nella visione del mondo di Grigor Magistros Pahlawuni*; pp. 23-38: Riccardo Pane, *Dimensione solidale del peccato e sacrificio della parola in Gregorio di Narek*; pp. 39-59: Marco Bais, *Le relazioni tra Chiesa armena e Chiesa albana tra IX e XI sec.*

4. *Le sacre scritture e le loro interpretazioni*, edited by Carmela Baffioni, Rosa Bianca Finazzi, Anna Passoni Dell'Acqua, Emidio Vergani, Bulzoni, Roma, 2015: pp. 121-141: Dickran Kouymjian, *Some Iconographical Questions about the Christ Cycle in Armenian Manuscripts and Early Printed Book*; pp. 143-165: Peter Cowe, *Rhetoric, Theology and Antiochene Exegesis in the Armenian Version of Lamentations*; pp. 167-191: Paolo Lucca, *Il testo armeno dell'Antico Testamento: problemi e tecniche di edizione*.

For some years now, the study of Armenian language, literature, print and history has enjoyed a new Italian home. Once again, the names of Grigor Magistros, David the Invincible, Grigor Narekatsi and many others resound within the Ambrosian Library's austere walls, finding new voices not only in specialist scholars from many different countries, but in Italian young inductees, newly drawn to the discipline.

**ԻՏԱԼԻԱՅՈՒՄ ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՉԱՐԳԱՅՄԱՆ ՆՈՐ
ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ. ՄԻԼԱՆԻ ԱՄԲՐՈՋԻԱՆ
ԱԿԱԴԵՄԻԱ**

Ամբրոգյան, կամ Ամբրոգիանա գրադարանը 1609 թ. հիմնել է Միլանում կարդինալ եւ Միլանի արքեպիսկոպոս Ֆեդերիկո Բորրոմեոն (1564–1631), որը ծագում էր նշանավոր Լոմբարդի ընտանիքից եւ Միլանի հովանավոր սր. Կարլո Բորրոմեոյի (Carlo Borromeo) հորեղբոր տղան էր: Գրադարանը հիմնվել էր ոչ սոսկ ձեռագրերի եւ տպագիր գրքերի պահպանման համար, այլեւ որպես արեւելյան քրիստոնեության հսկայական ժառանգության հետազոտման կենտրոն: Այդ թվում եւ համապատասխան լեզուների գծով փորձագետների ներգրավման եւ ապագա գիտնականների նախապատրաստման համար:

Ինչ վերաբերում է հայագիտությանը, ապա առաջինը դրա կազմակերպմանը ձեռնամուխ եղավ Բարտոլոմեո Աբգարոն (Bartolomeo Abgaro) 1611–1612 թթ., իսկ հայագիտական հետազոտությունների առաջին պտուղները Ֆրանչեսկո Ռիվոլայի խմբագրած երկու գրքերն էին. Հայերենի քերականությունը (Grammatica Armena, 1624) եւ Լատին-հայերեն բառարանը (Dizionario armeno-latino, 1621):

2009 թ. նշվում էր Ամբրոգիան գրադարանի 400-ամյակը, որը որոշվեց նշանավորել գրադարանին կից հիմնադրելով Ակադեմիա, նվիրված ի թիվս այլոց նաեւ արեւելագիտությանը, դրանով իսկ մարմնավորելով Ֆեդերիկո Բորրոմեոյի սկզբնական երազանքը:

Գրադարանի ավագն է պարոն Ֆրանկո Բուցչին (Franco Buzzi):

Հոբելյանի առթիվ 2008 թ. մարտի 20-ին հրապարակված եւ Միլանի արքեպիսկոպոս Դիոնիջի Կարլո Տետամանզիի (Dionigi Carlo Tettamanzi) ստորագրած կանոնադրությունը պարզ պատկերացում է տալիս Ակադեմիայի կառուցվածքի մասին:

Մասնավորապես, ներկայումս Ակադեմիան ներառում է յոթ դաս.

1. Սր. Կարլո Բորրոմեոյի դարաշրջանի հետազոտություններ, 2. Ամբրոգյանական հետազոտություններ, 3. Դասական հետազոտություններ, 4. Իտալագիտություն, 5. Սլավոնագիտություն, 6. Մերձավոր արեւելքի գծով հետազոտություններ, 7. Հեռավոր արեւելքի գծով հետազոտություններ:

6-րդ դասը, նվիրված Մերձավոր արեւելքի գծով հետազոտություններին, բաղկացած է 4 բաժնից. արաբական, հայկական, երբայական եւ ասորական:

Սկզբից եւ մինչ այսօր (2015 թ. դեկտեմբերը), Հայագիտության բաժնի անդամներ են եղել հետեւյալ գիտնականները (այբբենական կարգով). Գուջերոտի Կլաուդիո (Իտալիա), Չեքեան Պողոս (Իտալիա), Թամրազյան Հրաչյա (Հայաստան), դե Լամբերտերի Շարլ (Ֆրանսիա), վան Լինթ Թեո (Անգլիա), Կալցոլարի Վալենտինա (Շվեյցարիա), Կոուե Պետեր (ԱՄՆ), Հովհաննիսյան Ռիչարդ (ԱՄՆ), Շիրինյան Աննա (Իտալիա), Ուայտենբերգ Յոզեֆ Յոհաննես, Էտմահու (Հոլանդիա), Ուլուիոջյան Գաբրիելլա (Իտալիա), Չուգասզյան Լեւոն (Հայաստան), Ֆինացցի Ռոզա Բյանկա (Իտալիա):

Այսպիսով, արդեն մի քանի տարի է, ինչ հայոց լեզվի, գրականության, մամուլի եւ պատմության ուսումնասիրությունը ընթանում է Միլանի գրադարանի ծածկի ներքո, ուր հնչում են Գրիգոր Մագիստրոսի, Դավիթ Անհաղթի, Գրիգոր Նարեկացու անունները: Եւ լսում են դրանք ոչ միայն տարբեր երկրների մասնագետները, այլեւ գիտությանը դեռ նոր-նոր հաղորդակից դարձող իտալացի երիտասարդ հետազոտողները:

НОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ РАЗВИТИЯ АРМЕНОВЕДЕНИЯ В ИТАЛИИ: АМБРОЗИАНСКАЯ АКАДЕМИЯ МИЛАНА.

Библиотеку Амброзиана или Амброзианскую библиотеку основал в 1609 году в Милане кардинал и архиепископ Милана Федерико Борromeо (1564–1631), бывший родом из знатной Ломбардийской семьи, двоюродный брат покровителя Милана св. Карло Борromeо (Carlo Borromeo). Библиотека была создана не просто для защиты и хранения рукописей и печатных книг, но и в как исследовательский центр огромного наследия восточного христианства и в том числе, с целью привлечения экспертов по соответствующим языкам и подготовки будущих учёных.

Что касается арменоведения, то первым за его организацию взялся Бартоломео Абгаро (Bartolomeo Abgaro) в 1611–1612 гг., а первыми плодами арменоведческих исследований были две книги, отредактированные Франческо Риволой (Francesco Rivola): Армянская грамматика (Grammatica Armena, 1624) и Латинско-армянский словарь (Dizionario armeno-latino, 1621).

В 2009 г. отмечалось 400-летие основания Амброзианской библиотеки, дату было решено ознаменовать основав при библиотеке Академию, посвящённую, в том числе, востоковедению, воплотив тем самым изначальную мечту Федерико Борromeо. Префектом библиотеки, а также президентом Академии является монсеньор Франко Буцци (Franco Buzzì).

Устав, обнародованный в честь юбилея 20 марта 2008 года и подписанный архиепископом Милана Диониджи Карло Теттаманци (Dionigi Carlo Tettamanzi), даёт ясное представление о структуре Академии.

В частности, Академия в настоящее время включает семь классов:

1. Исследования эпохи св. Карло Борromeо; 2. Амброзианские исследования; 3. Классические исследования; 4. Итальянистика; 5. Славистика; 6. Исследования по Ближнему Востоку; 7. Исследования по Дальнему Востоку.

6-й класс – Ближневосточных исследований – состоит из четырех секций: арабской, армянской, иврита и сирийской.

От начала и до наших дней (декабрь 2015), членами секции Арменоведения были следующие ученые (в алфавитном порядке):

Гуджеротти Клаудио (Италия), Зекеан Погос Левон (Италия), Калцолари Валентина (Швейцария), Кауи Питер (США), Куюмджян Тигран (США / Франция), де Ламбертери Шарль (Франция), ван Линт Тео (Англия), Ованнисян Ричард (США), Тамразян Рачья (Армения), Вайтенберг Йозеф Йоханнес, посмертно (Голландия), Улуоджян Габриэлла (Италия), Финацци Роза Бьянка (Италия), чукасян Левон (Армения), Ширинян Анна (Италия).

Таким образом, уже несколько лет, изучение армянского языка, литературы, периодики и истории происходит в стенах Миланской библиотеки, где звучат имена Григора Магистроса, Давида Анахта, Григора Нарекаци. И слышат их не только специалисты из разных стран, но и молодые итальянские исследователи, только-только приобщающиеся к науке.